

Kunskapsavdelningen
Inger Riesenfeld-Örn
inger.riesenfeld-orn@socialstyrelsen.se

Enligt sändlista

Ändring av Socialstyrelsens föreskrifter om basal hygien (SOSFS 2007:19).

Problem som åtgärdas

Att förebygga uppkomst av infektioner och smittspridning är en grundförutsättning för god kvalitet i alla former av vård och omsorg. 2006 ändrades hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), HSL, och tandvårdslagen (1985:525), TL, så att god hygienisk standard infördes som ett uttalat kvalitetskrav. Samma år reviderades Socialstyrelsens kunskapsunderlag *Att förebygga vårdrelaterade infektioner*, och ett nationellt tillsynsprojekt genomfördes. Resultat från denna tillsyn visade tydliga brister i personalens följsamhet till basal hygien, vilket ledde till att Socialstyrelsen utarbetade föreskrifter om basal hygien (SOSFS 2007:19).

Redan då föreslogs att dessa krav borde omfatta även relevanta delar av den omsorg som bedrivs enligt socialtjänstlagen (2001:453) men på grund av brådska med att ta fram krav för hälso- och sjukvården avstod man då från att gå vidare med detta förslag.

Sedan dess har smittspridningsproblemen inom framförallt äldreomsorgen ökat, inte minst spridningen av antibiotikaresistenta bakterier. Flera tillfällen med smittspridningar vid särskilda boenden har också anmälts till Socialstyrelsen enligt 3 kap. 5 § patientsäkerhetslagen (2010:659).

Problem inom äldreomsorgen, inte minst i övergångar mellan äldreomsorgen och hälso- och sjukvården, har lyfts av Socialdepartementet och Socialstyrelsen har flera regeringsuppdrag inom äldreområdet och kring gruppen mest sjuka äldre.

I samband med ovanstående har behovet av att utvidga tillämpningsområdet för SOSFS 2007:19 till att omfatta även relevanta delar av verksamhet inom socialtjänsten åter aktualiserats, och Socialstyrelsen har beslutat att revidera föreskriften.

Det är också viktigt att betona de rekommendationer som gäller för vårdhygien enligt Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2011:12) om

grundläggande kunskaper hos personal som arbetar i socialtjänstens omsorg för äldre. De förutsättningar och risker för smittspridning som finns inom äldreomsorgen torde vara av liknande karaktär inom omsorgen av personer med funktionsnedsättningar. Därför föreslås att tillämpningsområdet även utvidgas till att gälla detta område.

Alternativa lösningar och effekter om någon reglering inte kommer till stånd

Alternativet till att utfärda föreskrifter vore att de basala hygienreglerna enbart följs utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet, för att uppnå en god kvalitet inom omsorgsverksamheter. Erfarenheter visar dock att detta inte varit tillräckligt, därför behövs föreskrifter.

I likhet med hälso- och sjukvårdssidan tyder aktuellt läge på att bindande regler behövs, för att ge de ansvariga ett verktyg till stöd för att goda hygienrutiner ska kunna upprätthållas i omsorgsverksamheter. Ett sådant stöd behövs, inte minst i de fall där kommunerna upphandlar omsorgsverksamhet från olika aktörer, där specificerade kvalitetskrav avseende hygien är nödvändiga i kravspecifikationerna.

Berörda av regleringen

De kommunala nämnder som ansvarar för vård och omsorg får ett tydligt krav att se till att omsorgsverksamheterna i sina ledningssystem inkluderar hygienrutiner utifrån föreskriften och har egenkontrollsystem för att följa upp dessa.

Det kan också vara ett stöd för verksamheterna att i praktiken kunna iaktta de hygienrutiner de i många fall försökt arbeta efter men där det varit svårigheter just för att det inte prioriterats då det inte funnits bindande regler.

Även för omsorgspersonalen kan det vara ett stöd för att få tillgång till utrustning för handhygien och personligt skydd som de behöver både för patienternas och sin egen säkerhet.

Kostnadsmässiga och andra konsekvenser regleringen medför och en jämförelse av konsekvenserna för de övervägda regleringsalternativen

De krav för en god kvalitet som gäller redan idag har hittills inte varit specificerade eller uttalade, vilket de kommer att bli genom föreskriften. De kostnader som föreskriften medför för verksamheterna kan i princip ses som kostnader de redan skulle haft om kvalitetskrav varit

uppfyllda. Att se det som en kostnadsökning innebär att man tidigare haft ett kostnadsläge baserat på otillräcklig kvalitet. Hygienföreskriften är ett förtydligande av det ansvar som redan åligger vårdgivarna, hälso- och sjukvårdspersonalen och den personal som ger omsorg enligt socialtjänstlagen. Redan vid införandet av föreskriften 2007 konstaterade Sveriges Kommuner och Landsting i sitt remissyttrande (SKL dnr 7/2081 vårt dnr 33 – 3625/2007) att innehållet i föreskrifterna inte innebär något nytt. ”De åtgärder som föreskrivs i denna text kan utläsas i redan gällande regelverk för hälso- och sjukvårdsverksamhet.” Motsvarande förhållande gäller för de omsorger som ges enligt socialtjänstlagen enligt Socialstyrelsens bedömning.

Bedömning av om regleringen överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Föreskriftsändringarna överensstämmer med skyldigheter och rekommendationer som finns inom EU. Det gäller t. ex. rådsrekommendationerna från 2002 om försiktig användning av antibiotika inom humanmedicinen (2002/77/EC) och rådsrekommendationerna från 2009 om patientsäkerhet inklusive förebyggande av vårdrelaterade infektioner (2009/C 151/01).

Bedömning av om särskilda hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande och om det finns behov av speciella informationsinsatser

Föreskriftsändringen planeras träda ikraft under 2013. Information till berörda är redan förberedd och kan följa väl etablerade kontaktvägar.

Kontaktperson

Inger Riesenfeld-Örn, enheten för hälsoskydd och smittskydd, tel 075-247 33 80, e-post inger.riesenfeld-orn@socialstyrelsen.se

Remissversion

Socialstyrelsens författningssamling

Ansvarig utgivare: Chefsjurist Eleonore Källstrand Nord

**SOSFS
2013:XX
(M och S)**

Utkom från trycket
den xxx 2013

Socialstyrelsens föreskrifter om basal hygien i vård och omsorg;

beslutade den 2013.

Socialstyrelsen föreskriver följande med stöd av 7 kap. 4 § patientsäkerhetsförordningen (2010:1369), 12 § smittskyddsförordningen (2004:255), 8 kap. 1 § 2 och 3 socialtjänstförordningen (2001:937) samt 13 § förordningen (1993:1090) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Tillämpningsområde

1 § Dessa föreskrifter ska tillämpas i verksamheter som omfattas av

1. hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),
2. tandvårdslagen (1985:125) och
3. lagen (2001:499) om omskärelse av pojkar.

2 § I verksamheter som omfattas av socialtjänstlagen (2001:453) ska föreskrifterna tillämpas vid genomförande av insatser efter beslut enligt 4 kap. 1 och 2 §§ socialtjänstlagen

1. i form av hemtjänst i ordinärt boende och
2. i sådana boendeformer som avses i 5 kap. 5 och 7 §§ socialtjänstlagen

om det finns risk för att personal överför smittämnen mellan enskilda.

Detsamma gäller vid genomförande av insatser i bostad med särskild service enligt 9 § 8 och 9 lagen (1993:387) om stöd och särskild service till vissa funktionshindrade.

3 § Med omsorg avses i dessa föreskrifter genomförande av sådana insatser som anges i 2 §.

4 § Med enskilda avses i dessa föreskrifter patienter och enskilda som får insatser enligt socialtjänstlagen (2001:453) och lagen (1993:387) om stöd och särskild service till vissa funktionshindrade.

Ledningssystem

5 § Av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete framgår det att varje vårdgivare och den som bedriver socialtjänst eller verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ska ansvara för att det ledningssystem som ska finnas innehåller de processer och rutiner som behövs för att säkerställa att verksamheten uppfyller de krav som ställs i det följande.

Hygienkrav

5 § Den som är yrkesmässigt verksam i, eller under utbildning deltar i, vård eller omsorg som innebär direktkontakt med enskilda ska iaktta följande för att begränsa risken för överföring av smittämnen:

1. Arbetskläder för inomhusbruk ska bytas dagligen eller oftare, om det behövs. Förorenade arbetskläder ska bytas snarast.
2. Arbetskläder får endast bäras på arbetsplatsen. Vid genomförande av insatser på flera platser får arbetskläderna även bäras vid färd mellan de platser där arbetet ska utföras.
3. Arbetsklädernas ärmar ska sluta ovanför armbågen.
4. Plastförkläde, skyddsrock eller motsvarande skyddskläder ska användas utanpå arbetskläderna, om det finns risk för kontakt med kroppsvätskor eller annat biologiskt material. Om skyddskläder används vid vård eller i omsorg av flera enskilda efter varandra, ska de bytas mellan varje enskild.
5. Händer och underarmar ska hållas fria från armbandsur, smycken, lösnaglar, konstgjorda naglar, bandage och stödskenor eller motsvarande.
6. Händerna ska desinfekteras med ett alkoholbaserat handdesinfektionsmedel, eller med något annat medel med motsvarande effekt, omedelbart före och efter direktkontakt med en enskild.

7. Händerna ska tvättas med vatten och flytande tvål före desinfektionen, dels om händerna är synligt smutsiga eller känns smutsiga, dels vid vård eller omsorg av en enskild med kräkning eller diarré.

8. Tvättade händer ska vara torra innan de desinfekteras.

9. Skyddshandskar ska användas under ett specifikt arbetsmoment, vid kontakt med eller risk för kontakt med kroppsvätskor eller annat biologiskt material. De ska vara för engångsbruk och avsedda för vård och omsorg. Skyddshandskarna ska tas av direkt efter ett arbetsmoment och bytas mellan olika arbetsmoment.

10. Om ett arbetsmoment innebär infektionsrisk för en enskild, ska händerna desinfekteras och vara torra innan skyddshandskar tas på.

11. Händerna ska desinfekteras direkt efter att skyddshandskarna har tagits av.

Undantagsbestämmelse

6 § Socialstyrelsen kan medge undantag från dessa föreskrifter, om det finns särskilda skäl.

-
1. Denna författning träder i kraft den xx 2013.
 2. Genom författningen upphävs Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2007:19) om basal hygien inom hälso- och sjukvården m.m.

Socialstyrelsen

LARS-ERIK HOLM

Katrin Westlund